

Implantació d'un projecte de transformació social a Segòvia (Espanya): desenvolupament d'un programa d'esport escolar en tota la ciutat*

*Implantation of a Social Transformation Project in Segovia, Spain:
Development of a School Sports Programme throughout the City*

JUAN CARLOS MANRIQUE ARRIBAS
VÍCTOR M. LÓPEZ PASTOR
ROBERTO MONJAS AGUADO
JOSÉ JUAN BARBA MARTÍN
JUAN MANUEL GEA FERNÁNDEZ

Escuela Universitaria de Magisterio de Segovia
Universidad de Valladolid

Autor per a la correspondència

Juan Carlos Manrique Arribas
manrique@mpc.uva.es

Resum

En aquest treball presentem el projecte R+D+I que estem realitzant per transformar el Programa Integral d'Esport en Edat Escolar a la Ciutat de Segòvia (PIDECS). Durant l'any 2009 hem dut a terme la fase de diagnòstic de la situació inicial i durant el curs 2009-2010 estem engegant la fase d'intervenció. L'ajuntament de la ciutat va considerar necessari fer un diagnòstic de la situació actual de l'esport en edat escolar per elaborar un programa que assegurí la realització d'una activitat física regular i saludable i una correcta iniciació poliesportiva. En aquest treball es presenten algunes conclusions de la fase de diagnòstic, feta mitjançant les tècniques següents: qüestionaris, grups de discussió i entrevistes en profunditat. En les conclusions trobem aspectes positius, com un alt grau d'acord en totes les poblacions sobre qüestions bàsiques de l'esport escolar (coordinació amb el professorat d'EF, necessitat d'una major formació i professionalitat dels tècnics esportius, necessitat d'una millor regulació de la competició esportiva, evitació de l'especialització precoç, etc.). També es van trobar aspectes millorables, que s'han intentat solucionar en la planificació i desenvolupament del programa integral d'esport escolar.

Paraules clau: esport escolar, activitat física, salut, valors, competició, transformació social

Abstract

***Implantation of a Social Transformation Project in Segovia, Spain:
Development of a School Sports Programme throughout the City***

In this work we present the R&D&I project which we are carrying out to transform the Comprehensive Sports Programme at School Age in the city of Segovia (PIDECS). During 2009 we carried out the phase of diagnosing the initial situation and during the academic year 2009-2010 we put the intervention phase into effect. The City Hall considered it necessary to have a diagnosis of the current sports situation at school age to prepare a programme ensuring regular healthy physical activity and a correct introduction to multi-sports. In this work some conclusions from the diagnosis phase are presented, obtained through the following techniques: questionnaires, discussion groups and in-depth interviews. Among the conclusions we found some positive aspects, such as the high degree of agreement among all the populations on basic questions of school sport (coordination with the teaching staff in PE, the need for better training and professionalism in sports techniques, the need for better regulation of sports competitions, avoiding too early specialization, etc.). Aspects for improvement were also found, for which a solution has been sought through the planning and development of the comprehensive school sports programme.

Keywords: school sport, physical activity, health, values, competition, social transformation

* Aquest projecte s'ha pogut dur a terme gràcies al conveni establert entre l'Excm. Ajuntament de Segòvia i la Universitat de Valladolid per al desplegament de projectes d'I+D+i en matèria esportiva, així com també amb l'ajut concedit per la Conselleria d'Educació de la Junta de Castella i Lleó: Convocatòria d'Investigació a iniciar en el 2009. El projecte té una durada de dos anys (2009-2010). (BOCyL, 5-05-2009).

Interès de la temàtica proposada

En els últims anys estan generant una gran preocupació els elevats nivells de sedentarisme que s'estan aconseguint en la població infantil i juvenil espanyola (franja 6-16 anys), així com l'elevació dels nivells d'obesitat infantil i juvenil al nostre país, que ens situen entre els tres països del món amb majors nivells d'obesitat infantil. D'altra banda, hi ha estudis que demostren l'elevada relació que existeix entre la realització d'activitat física regular amb la salut, la integració social, el nivell de condició física i el control dels nivells d'obesitat infantil i juvenil (Moliner, Bastos, González, & Salguero, 2005; Serra, Aranceta, Ribas, Pérez, Saavedra, & Peña, 2003).

Pel que fa a l'esport en edat escolar, s'està observant una progressiva involució del que ha vingut a denominar-se l'"esport escolar", tant pel que fa al nivell i temps de realització d'activitat física regular, el nombre de participants, la regularitat d'aquests, la formació dels tècnics i adults encarregats del desenvolupament d'aquestes activitats, com en l'organització i coordinació d'aquests programes. Afortunadament, també hi ha projectes integrals que desenvolupen programes d'esport en edat escolar des de plantejaments més educatius, participatius i globals, que aconsegueixen elevar els nivells de participació en activitat física regular de la població escolar, milloren la satisfacció en la realització d'aquestes activitats i eviten les situacions d'especialització esportiva precoç i els seus efectes negatius (Álamo, 2001; De Diego, Monjas, Gutiérrez, & López, 2001; Fraile, 1996b; Fraile, González, 1998; Romero, 1998).

En aquest sentit, la Regidoria de Joventut i Esport de la ciutat de Segòvia ha considerat necessari fer, en una primera fase, un correcte diagnòstic de la situació actual de l'esport en edat escolar i la seva relació amb els nivells actuals de realització d'activitat física regular. En una segona fase, s'ha planificat un programa integral d'esport en edat escolar que assegurí la realització d'una activitat física regular i saludable, una correcta iniciació poliesportiva, l'increment dels nivells d'activitat física regular i la disminució dels nivells d'obesitat en aquesta franja d'edat. Actualment s'està començant la fase de desenvolupament, en la qual està inclòs el seguiment i avaluació del funcionament per analitzar els resultats del primer any d'implementació.

Objectius

Aquest projecte té tres finalitats principals, que són complementàries entre elles:

- Diagnosticar la situació actual de l'esport en edat escolar a la ciutat de Segòvia, el nivell de realització d'activitat física regular en la franja de població 6-16 anys i la seva possible relació amb els nivells d'obesitat infantil en aquesta franja d'edat.
- A partir del diagnòstic inicial, desenvolupar un pla integral d'actuació per aplicar un programa d'activitat física regular per a la franja de població de 6-16 anys a la ciutat de Segòvia, coordinat amb el projecte d'esport en edat escolar.
- Engagar aquest pla integral i avaluar el seu funcionament i els resultats inicials aconseguits en aquesta primera fase respecte a les variables estudiades: nivell de realització d'activitat física regular, nivell de satisfacció dels participants en el projecte i evolució dels nivells d'obesitat infantil segons la realització d'activitat física regular.

Estat de la qüestió

A l'hora de plantejar la present investigació, és necessari partir de l'aclariment conceptual, de tal manera que puguem contextualitzar molt millor el nostre treball. D'altra banda, els resultats que s'obtinguin han de ser interpretats correctament, per la qual cosa és imprescindible conèixer amb precisió a quina realitat concreta estan referits. Si parlem d'esport escolar, Giménez (2006) analitza la utilització que es fa del concepte *esport* segons els diferents entorns en què es practica:

- Esport escolar: modalitats esportives que es practiquen a les classes d'Educació Física.
- Esport en edat escolar: esports que practiquen els escolars fora de l'horari lectiu escolar.

En la present investigació prendrem com a referència l'esport en edat escolar, entès tal com es defineix en el nostre context d'actuació, és a dir, en la Llei de l'esport de Castella i Lleó (articles 4 i 5.1):

Article 4. Les administracions competents per a l'execució del que disposa la present Llei prestaran especial atenció al foment de l'activitat física i de l'educació

física i de l'esport entre els nens, els joves, els minusvàlids i les persones de la tercera edat.

Article 5.1. Es consideraran d'interès preferent els plans i programes per a la pràctica de l'educació física i de l'esport en l'edat escolar orientats a l'educació integral, al desenvolupament harmònic de la personalitat i a la consecució d'unes condicions físiques i d'una formació que possibilitin la pràctica continuada de l'esport en edats posteriors. Haurà de procurar-se que la pràctica de l'esport escolar sigui poliesportiva, i no orientada exclusivament a la competició, a fi que els escolars puguin practicar diverses modalitats esportives d'acord amb la seva aptitud i edat.

Característiques generals que defineixen l'esport en edat escolar

Per poder aplicar qualsevol programa o pla relacionats amb l'esport en edat escolar, és necessari tenir clars els fonaments que han de regir-lo per no provocar equívocs a l'hora d'afrontar la realitat. Són nombrosos els autors que han abordat aquest tema sobre l'esport en la població escolar, donant unes directrius teoricopràctiques sobre el rumb que ha de portar l'aplicació d'estratègies institucionals (Blázquez, 1995; Burriel & Carranza, 1995; Cagigal, 1975; Cruz, 1987; Delgado, 2007; Devís, 1996; Fraile, 1996a, 2001, 2004, 2006; Fraile et al., 2001, Gómez & García, 1992; Martínez & Buxarrais, 2000; Petrus, 1997). Fent un resum de les aportacions dels autors anteriorment citats, les característiques que ha de posseir l'esport en edat escolar són les següents: participatiu, coeducatiu, que afavoreixi l'autonomia de l'alumne, que cerqui el desenvolupament de les capacitats perceptivomotrius, que eviti l'especialització primerenca, que complementi els programes de l'assignatura d'Educació Física, que sigui sa i segur i que eviti els riscos que suposa orientar l'esport en edat escolar i la competició a l'únic objectiu de "guanyar". Aquestes idees tenen importants referents. Per exemple, l'experiència que va suposar el projecte "Activitat física jugada" (Fraile et al., 2001), o la proposta que esbossa Hernández (2002) relativa a la "comunitat educativa entorn de l'esport".

Acabarem aquest apartat deixant clares les possibilitats educatives que té l'esport des d'un punt de vista motriu, afectiu o social. Molts autors parlen sobre els valors educatius de l'esport (Blázquez, 1995; Contreras, 1996a, 1996b; Fraile, 1996b; Giménez, 2006; Gutiérrez, M., 1995, 2003, 2004; Gutiérrez,

S., 1998a, 1998b; Hernández, 2002; López, V. M., Monjas, & Pérez, 2003; Monjas, 2006; Seirul-lo, 1995; Velázquez, 2001; Zaulaika, Infante, Iturriaga, & Rodríguez, 2006), però és necessari fer ressaltar un vegada més la importància de raonar aquesta postura i no recórrer a tòpics sense demostrar, faltats de validesa. Com assenyalen diferents autors, les condicions en què es desenvolupin les pràctiques esportives seran les que configuren el caràcter educatiu o no de l'esport (Cruz, 1997; Gutiérrez, M., 2003; Hernández, 2002; Monjas, 2006; Seirul-lo, 1995). Per tant, la figura de l'educador és clau en el seu compromís amb el desenvolupament de valors. A més a més, convé no oblidar que la relació positiva entre esport i salut constitueix un tòpic refermat a socialment sempre que les activitats esportives es facin de forma adequada i per a les persones adequades (López, P., 2002; Monjas, 1999).

Variables que cal tenir en compte en l'organització de l'esport escolar

Per fer aquesta anàlisi ens hem basat, d'una banda, en diferents estudis i investigacions fetes per experts en esport en edat escolar i, d'una altra, en les experiències aportades en diferents jornades i congressos pels professionals que es dediquen a la gestió de programes esportius municipals. Entre d'altres, destaquem els següents: Balaguer (2002), Consell Superior d'Esports (1979), Delgado (2007), Martínez del Castillo (1998), Matas (1978), Mestre (1998, 2003, 2004), Orts (2005) i Teruelo (1996).

Les variables que cal tenir en compte són les següents:

- Entitats que organitzen activitats esportives per a escolars.
- Models esportius que s'apliquen.
- La finalitat que es dona a les pràctiques o activitats de competició.
- L'oferta esportiva als centres escolars.
- Els horaris de competició i els desplaçaments.
- Les competicions internes als centres educatius.
- L'assistència dels entrenadors als partits.
- La qualificació dels entrenadors encarregats de dirigir grups o equips en l'esport en edat escolar.
- L'avaluació de l'interès per la pràctica esportiva.
- L'anàlisi de si reconeixements mèdics es fan als centres escolars i als clubs de manera obligatòria.

- L'estudi del suport que les associacions de mares i pares d'alumnes (AMPA) donen als seus centres en matèria d'esport.
- L'aportació econòmica dels usuaris d'aquestes activitats.
- El plantejament de si la intervenció del professor d'Educació Física dels centres ajuda a fomentar l'hàbit de realització d'activitats físiques dels alumnes.
- L'avaluació de les instal·lacions on es fan les activitats esportives dels escolars, tant les que posseeixen els centres (pistes poliesportives, gimnasos, pavellons, sales multiusos, etc.) com les que ofereix el municipi.
- La comprovació de si l'activitat que fan els adolescents és suficient per no patir problemes de salut afegits per aquest motiu.
- L'elaboració de les causes més significatives per les quals aquest grup de població abandona la pràctica esportiva.

L'esport en edat escolar: bases per a una nova proposta

El plantejament d'una nova proposta d'esport en edat escolar adequada és el repte que ens marquem en la nostra investigació; per a això establim un conjunt d'idees basades en l'anàlisi feta per Fraile (2004):

- Creació als centres docents d'una estructura organitzativa per planificar i estructurar l'esport extraescolar.
- Promoció de l'associacionisme esportiu als centres escolars.
- Ús de tècnics i entrenadors que tinguin una formació bàsica que inclogui el coneixement de la filosofia de l'esport escolar. Al mateix temps, s'ha d'exigir la regularització laboral del sector.
- Adequació de les normes de competició esportiva a les finalitats educatives i als interessos i necessitats de l'alumnat.
- Existència d'una programació plurianual feta en col·laboració amb els mateixos entrenadors i responsables d'àrea.
- Creació d'un sistema de finançament que aprofiti tots els recursos possibles, tant públics com privats.

Metodologia

Les principals tècniques de recollida de dades utilitzades són les següents:

- *Qüestionaris.* Dirigits a entrenadors i monitors, professorat, alumnat, familiars, directius i organitzadors implicats en l'esport escolar a la ciutat de Segòvia. Aquest qüestionari ha recollit informació relativa a: *a)* el funcionament de l'esport escolar als centres i com s'està abordant; *b)* els hàbits d'activitat física de la població escolar; *c)* les dades de participació en l'esport escolar i els enfocaments d'iniciació esportiva utilitzats; *d)* els nivells de satisfacció respecte al programa d'esport escolar en què es participa.
- *Proves estandarditzades de condició física i antropomètriques.* S'han aplicat per valorar els índexs de condició física i obesitat de la població escolar.
- *Grups de discussió.* La realització dels grups de discussió cerca conèixer les motivacions i els valors que els col·lectius participants donen a la realització d'activitats esportives en l'edat escolar. Es tracta d'escoltar opinions sobre el perquè i el per a què de l'activitat esportiva com a activitat educadora en valors. Es busca generar un discurs social en la mesura que s'estableix un diàleg col·lectiu sobre les pràctiques esportives en l'edat escolar des del punt de vista dels seus protagonistes. L'anàlisi del discurs llançarà dades per al diagnòstic de la situació actual de l'esport en edat escolar. Hem dut a terme cinc grups de discussió d'acord amb les poblacions considerades en l'estudi: professorat d'Educació Física, directores de centres escolars, pares i mares, alumnat i monitors esportius de centres escolars de la ciutat. Cadascun dels grups ha estat format per un nombre d'entre sis i vuit components.
- *Entrevistes en profunditat.* S'han fet entrevistes en profunditat amb informadors clau d'algunes de les diferents poblacions implicades, sobretot amb tècnics esportius, professorat, familiars i organitzadors.

L'anàlisi de les dades quantitatives (qüestionaris) s'ha fet, en aquesta primera fase, mitjançant l'estadística descriptiva de les dades generals de cada variable i una anàlisi segmentada de les variables que poden influir (sexe, edat, estudis dels pares, edat dels pares, centre, etc.). Per a això, hem utilitzat el programa informàtic SPSS 15.0.

Fase	Activitats/Tasques	Temporalització
Fase 1: Revisió de l'estat de la qüestió	• Organització de l'equip investigador	Octubre-desembre, 2008
	• Realització de recerques i revisió de la temàtica en literatura especialitzada, així com experiències concretes d'organització de l'esport escolar en l'àmbit municipal	Gener-octubre 2009
	• Elaboració dels qüestionaris i guions d'entrevistes i grups de discussió	Gener-abril, 2009
	• Formació dels tècnics per a la recollida i tractament de dades	Abril, 2009
Fase 2: Estudi de la situació inicial de l'esport en edat escolar a la ciutat	• Reunions de l'equip investigador	Gener-abril, 2009
	• Administració dels qüestionaris a tota la mostra	Maig-juny, 2009
	• Primera anàlisi de la informació obtinguda a través del qüestionari.	Setembre, 2009
	• Realització d'entrevistes en profunditat a informadors clau	Juny, 2009
	• Anàlisi de la informació obtinguda a través de les entrevistes en profunditat	Juny-agost, 2009
	• Realització de grups de discussió	Juny, 2009
	• Anàlisi de la informació obtinguda a través dels grups de discussió	Juny-agost, 2009
	• Aplicació del test de condició física, habilitat motriu i competència esportiva a la mostra seleccionada	Setembre, 2009
• Anàlisi dels resultats obtinguts en les proves	Gener-abril 2010	
• Elaboració de l'informe parcial d'aquesta fase	Octubre 2009-abril 2010	
Fase 3: Disseny i desenvolupament d'un programa integral per a l'esport escolar.	• Reunions de l'equip investigador	Abril, 2009-juny 2010
	• Presentació del Programa Integral per a l'Esport en Edat Escolar a Segòvia	Juny i setembre, 2009
	• Implementació progressiva del Programa (una etapa cada curs)	Octubre 2009-maig 2010
	• Coordinació del projecte i recollida sistemàtica de dades sobre els resultats d'aquest	Octubre 2009-maig 2010
	• Seguiment i avaluació del desenvolupament del Programa	Octubre 2009-maig 2010

Taula 1

Cronograma de fases i tasques realitzades i a realitzar fins a juny de 2010

L'anàlisi de les dades qualitatives (grups de discussió i entrevistes en profunditat) s'ha fet mitjançant un sistema de categories emergent a partir de l'anàlisi de les transcripcions, la triangulació entre investigadors i la revisió prèvia de l'estat de la qüestió.

Cronograma de tasques

A la *taula 1* incloem les fases i tasques fetes fins al moment, així com les planificades per al curs escolar 2009-2010.

A partir de maig de 2010 es va engegar la fase 4, centrada en el seguiment i avaluació dels resultats inicials aconseguits en el primer any de desenvolupament del Programa Integral d'Esport Escolar. El desembre de 2009 iniciem la fase 5, d'informació i difusió de l'estudi i els resultats aconseguits. Aquest treball és un dels primers passos d'aquesta difusió.

Desenvolupament de la fase d'intervenció de l'estudi: posada en marxa del Programa Integral d'Esport Escolar

Des de setembre de 2009 s'està posant en pràctica el Programa Integral d'Esport Escolar en la Ciutat de Segòvia (PIDECS). Aquest programa es basa en l'existència d'un conveni de col·laboració entre l'Institut Municipal d'Esports de l'Excm. Ajuntament de Segòvia i la Universitat de Valladolid (Campus de Segòvia). Els monitors que desenvolupen el programa d'esport escolar als col·legis són alumnes de la universitat i reben formació específica. Els mòduls estan organitzats per col·legis i categories (prebenjamina, benjamina i alevina). Cada mòdul suposa dos dies setmanals d'entrenament i la celebració de trobades esportives entre col·legis es fa els divendres al vespre. Les trobades esportives se celebren cada dues

setmanes per a les categories benjamina i alevina (segon i tercer cicle de primària) i un vegada al mes per als grups de primer cicle de primària.

Objectius del Programa Integral d'Esport Escolar

Els principals objectius del programa són els següents:

- Desenvolupar un programa integral per a l'esport escolar a Segòvia que permeti millorar la qualitat actual d'aquest, incrementar el nivell de realització d'activitat física regular, augmentar la satisfacció dels participants i generar hàbits de pràctica físicoesportiva en la població.
- Desenvolupar un programa d'esport escolar formatiu i global que aconsegueixi elevar els nivells de participació, incrementar el bagatge motriu i la cultura esportiva d'aquesta població, així com evitar situacions d'especialització precoç.
- Establir un programa de formació inicial i permanent dels tècnics esportius encarregats de dur a terme l'esport escolar. Aquest programa seria complementari amb les dinàmiques d'assessorament, seguiment i orientació d'aquests tècnics sobre les problemàtiques que vagin sorgint.
- Fer un seguiment i avaluació del funcionament del programa i els resultats inicials aconseguits respecte a les variables estudiades.
- D'acord amb els resultats obtinguts en una primera fase, prendre les decisions oportunes per anar millorant progressivament el programa i anar resolent els problemes detectats.

Per dur a terme la formació inicial i permanent dels monitors esportius, s'han dissenyat tres accions:

- Realització d'un curs de formació inicial de trenta hores.
- Organització d'un seminari permanent, que se celebra una vegada per setmana i, puntualment, algun taller o activitat formativa específica.
- Seguiment i coordinació dels monitors per part del grup d'investigació. Per dur a terme les feines de seguiment i coordinació dels monitors, s'han contractat dues persones a temps parcial, que junt amb la feina dels investigadors del projecte asseguruen un funcionament correcte d'aquest.

Primers resultats obtinguts

Actualment hem recollit totes les dades de la fase de diagnòstic de la situació actual de l'esport en edat escolar a la ciutat i estem procedint a fer-ne l'anàlisi sistemàtica. En aquest treball presentem els resultats més significatius.

Qüestionaris

Hem seleccionat els aspectes de l'esport escolar en què les diferents poblacions semblen mostrar un major grau d'acord. Pot trobar-se un resum d'aquestes a la *taula 2*.

Tant el professorat com els pares i monitors consideren molt important que el professorat participi en la programació i disseny de les activitats extraescolars. També mostren un alt grau d'acord respecte a la importància que té la capacitació professional dels monitors i la seva necessària professionalització per aconseguir majors nivells de qualitat en l'esport escolar.

També hem trobat elevats graus d'acord sobre la necessitat de modificar els plantejaments competitiu

	Professorat EF	Monitors	Pares
Participació del professorat en l'organització d'AFD extraescolars	85,7	93,8	90
Importància de la capacitació professional dels monitors d'esport escolar	100	97,4	96
Necessitat de professionalització dels monitors	100	89,2	96,6
Necessitat de regular la competició en l'esport escolar	96,5	93	98,3
Començament de la competició en edats massa primerenques	67	66,3	62,7
L'especialització esportiva es fa a edats molt primerenques	77,5	74,5	70

Taula 2

Percentatges del grau d'acord segons els tipus de població sobre diferents qüestions d'organització de l'esport escolar

actuals de l'esport escolar. A l'últim, apareixen dos aspectes de l'esport escolar en què sembla existir un alt grau d'acord, però no tan elevat com en les qüestions anteriors. Són els que consideren que el començament de la competició esportiva s'està fent a edats massa primerenques i que el mateix té lloc respecte a l'especialització en una modalitat esportiva. La major part dels pares coneixen les AFD que fan els seus fills i hi estan interessats.

La majoria dels monitors es troben en la franja de menys de 25 anys, i són més nombrosos els homes que les dones. Més de la meitat dels monitors participants en el projecte d'AFD no posseeix cap títol esportiu i gairebé la meitat d'ells són diplomats o estan fent els estudis de magisteri, especialitat d'Educació Física. Un de cada tres monitors només té un any d'experiència, però s'observa que com major és la titulació esportiva del monitor, major sol ser també la seva experiència.

Grups de discussió

En aquest apartat presentarem les principals conclusions obtingudes de l'anàlisi dels grups de discussió sobre esport escolar. Les hem organitzat entorn de les principals categories establertes per a l'anàlisi de les dades recollides.

Motius per fer esport escolar

Les persones participants en els grups de discussió reconeixen diferents utilitats de l'esport escolar. Tots els col·lectius coincideixen a donar un valor educatiu a l'esport escolar i reconeixen la seva aportació a una formació integral. També consideren valuosa l'educació motriu que suposa i el coneixement dels diferents esports. Sorgeixen debats sobre les motivacions per fer esport escolar: la perspectiva lúdica *versus* competitiva, les formes sedentàries de temps lliure com a limitadores de l'exercici d'activitats esportives, etc. Resulta remarcable la importància que dona l'alumnat a la competició esportiva com a forma de superació personal, mentre que pares i professorat debaten sobre els valors positius o negatius de la competició esportiva i diferencien entre un esport federat, de caràcter selectivoeliminadori, i l'esport escolar, que hauria de tenir un caràcter inclusivoparticipatiu.

Sobre l'organització de l'esport escolar

Aquest és el tema que major interès acapara en els grups de discussió, tant per analitzar la situació actual de l'esport escolar a la ciutat com per generar propostes de millora. Els pares, professorat i monitors diferencien entre els dos models d'esport: l'esport federat *versus* l'esport escolar. En aquests descobreixen diferències quant a recursos, prioritats i organització. Quant als recursos, la situació als col·legis sembla clarament desfavorable i el mateix ocorre amb la seva organització. Segons algunes opinions, els clubs esportius es presenten com a oportunitat real per practicar esports en edat escolar per falta d'oferta alternativa als centres escolars. Les opinions de docents i monitors coincideixen en la necessitat d'assumir una organització que possibiliti la convivència entre esport federat i esport en col·legis mitjançant una temporalització compatible entre ambdós: esport escolar entre setmana i esport federat els caps de setmana.

Un dels aspectes més reclamats pels diferents col·lectius és la major implicació dels centres escolars en les activitats d'esport escolar, especialment la participació del professorat d'Educació Física dels centres en l'organització d'activitats d'esport escolar. En nombroses ocasions apareixen referències a temps passats, que quan aquesta participació era més freqüent i profitosa. Es fa ressaltar la conveniència d'afavorir la connexió entre les activitats d'esport escolar als centres i l'assignatura d'Educació Física. En aquest sentit, els docents reclamen algun tipus de reconeixement o compensació del temps que suposi aquesta activitat de coordinació afegida: direcció d'activitats esportives extraescolars, formació d'equips, mobilització de l'alumnat i, fonamentalment, disseny d'un programa d'esport escolar coherent amb les classes d'Educació Física.

Sobre recursos i mitjans humans i materials

Hi ha una seriosa preocupació en els distints grups sobre la formació i professionalitat dels monitors esportius, enfront del voluntarisme habitual, especialment en pares i alumnat. Es reclama una formació més adequada, més basada en principis educatius, especialment en els grups de discussió de professorat i tècnics esportius. Amb referència als mitjans materials per al desplegament de les activitats d'esport escolar, tots els grups manifesten la seva queixa per la falta o mal ús d'instal·lacions, especialment el grup d'alumnes.

Conclusions

Els aspectes més destacats dels resultats obtinguts, respecte al diagnòstic de la situació de l'esport escolar a la ciutat, són els següents:

- Sembla existir una alta coincidència entre pares, monitors i professors quant a diversos aspectes de l'esport escolar tant en els qüestionaris com en els grups de discussió. Els principals aspectes són els següents:
- La importància de la participació del professorat d'EF en la programació i disseny de les activitats extraescolars, com a forma de garantir un millor funcionament i, sobretot, una major coordinació amb el treball fet en l'assignatura d'EF.
- La importància de la capacitació professional dels monitors per aconseguir una major qualitat de les AFD extraescolars, així com la necessitat de professionalització dels monitors.
- La necessitat de regular millor la competició escolar per assegurar plantejaments formatius.
- La conveniència de retardar l'edat de començament de la competició esportiva, així com de l'inici de l'especialització esportiva.
- Les opinions de docents i monitors coincideixen en la necessitat d'assumir una organització que possibiliti la convivència entre esport federat i esport en col·legis mitjançant una temporalització compatible entre ambdós: esport escolar entre setmana i esport federat els caps de setmana.
- És preocupant la baixa formació inicial que tenen els tècnics que actualment practiquen l'esport en edat escolar als centres, tant acadèmica com esportiva. En general, les persones que fan feines de tècnic esportiu solen ser molt joves, amb poca experiència i baixa formació, i majoritàriament homes que dones.
- Les dades semblen indicar que la major part dels pares coneixen, segueixen i estan interessats en les AFD que fan els seus fills.

Des de setembre de 2009 s'està desenvolupant un Pla Integral d'Esport Escolar a la Ciutat (PIDECS) com a part d'un programa d'activitat física regular per a la franja de població de 6-16 anys. Dins aquest pla, està funcionant el sistema d'avaluació formativa dissenyat per poder introduir els canvis oportuns orientats a millorar el funcionament del PIDECS. Al maig-juny de 2010 estava previst fer-ne l'avaluació final del funcionament respecte a les variables estudiades.

Considerem que tant l'estudi de diagnòstic com el pla desenvolupat poden ser d'interès per a investigadors i gestors de l'esport escolar, el professorat d'Educació Física, tècnics esportius, així com el públic en general, principalment pares i alumnat afectat.

A partir d'aquest estudi, la línia d'investigació té previst centrar-se en dues vies de treball:

- Elaborar una proposta de millora del PIDECS a partir de l'avaluació de la primera fase i desenvolupar un segon cicle d'intervenció amb la introducció d'aquesta millora, així com la posterior avaluació dels resultats obtinguts.
- Fer un estudi longitudinal de l'evolució del nivell d'activitat física regular i la condició física de la població de 7-16 anys, lligat al desenvolupament aquest programa d'intervenció en l'esport en edat escolar.

Referències

- Álamo, J. M. (2001). *Análisis del Deporte Escolar en la isla de Gran Canaria. Hacia un modelo de Deporte Escolar* (Tesi doctoral). Universidad de Las Palmas de Gran Canaria, Las Palmas de Gran Canaria.
- Balaguer, I. (2002). *Estilos de vida en la adolescencia*. València: Promolibro.
- Blázquez, D. (1995). *La iniciación deportiva y el deporte escolar*. Barcelona: Gymnos.
- Burriel, J. C. & Carranza, M. (1995). Marco organizativo del deporte en la escuela. A D. Blázquez (Dir.), *La iniciación deportiva y el deporte escolar*. Barcelona: INDE.
- Cagigal, J. M. (1975). *El deporte en la sociedad actual*. Madrid: Prensa Española.
- Consejo Superior de Deportes. (1979). *Política de promoción deportiva municipal en España. A I Seminario Europeo de Municipio y Deporte*. Boletín AETIDE, (12), Madrid.
- Contreras, O. (1996a). El deporte educativo I. Algunas controversias sobre el carácter educativo del deporte. *Revista de Educación Física*, (61), 5-8.
- Contreras, O. (1996b). El deporte educativo II. La iniciación deportiva del diseño curricular base de Educación Primaria. *Revista de Educación Física* (62), 33-37.
- Cruz, J. (1987). Aportacions a la iniciació esportiva. *Apunts. Educació Física i Esports* (9), 10-18.
- Cruz, J. (1997). Factores motivacionales en el deporte infantil y asesoramiento psicológico a entrenadores y padres. A J. Cruz (Ed.), *Psicología del deporte* (pàg. 147-176). Madrid: Síntesis.
- Delgado M. A. (2007). Reflexiones acerca de la práctica deportiva en edad escolar: dilema entre la realidad y las propuestas de cambio. A *Actas VII Congreso Deporte y Escuela* (pàg. 16-48). Diputación de Cuenca, Cuenca.
- Devís, J. (1996). *Educación física, deporte y currículum*. Madrid: Visor.
- Fraile, A. (1996a). Reflexiones sobre la presencia del deporte en la escuela. *Revista de Educación Física* (64), 5-10.
- Fraile, A. (1996b). Una propuesta de Juegos Escolares para la Educación Primaria. La Actividad Física y el Deporte en un contexto

- democrático. 1976-1996. *Investigación Social y Deporte* (3). Pamplona: AEISAD.
- Fraile, A. (2001). La competición en el deporte escolar como factor segregador. A *Actas del Congreso de la AEISAD*. Granada.
- Fraile, A. (Coord.) (2004). *El deporte escolar en el siglo XXI: análisis y debate desde una perspectiva europea*. Barcelona: Graó.
- Fraile, A. (2006). El sistema deportivo escolar en Europa. A *V Congreso Deporte y Escuela* (pàg. 174-192). Diputación Provincial de Cuenca, Cuenca.
- Fraile, A. (Coord.) De Diego, R., Monjas, R., Gutiérrez, S., & López, V. (2001). *La actividad física jugada*. Alcoy: Marfil.
- Giménez, F. J. (2006). ¿Se puede educar a través del deporte? *Revista Wanceulen E.F. digital*. Recuperat de <http://www.wanceulen.com/revista/numero2.mayo06/articulos/ARTICULO%202-6.htm?phpMyAdmin=EIYxynXwoUIAsM3dCpEA6zVFD30&phpMyAdmin=6e797b98330a177d30bc4cb1260dadfe>
- Gómez, J. & García, J. (1992). El deporte en la edad escolar. A *Actas FEMP*. La Coruña.
- González, J. (1998). *Organización del deporte escolar en Barcelona y su cinturón* (Tesi doctoral). Universitat de Barcelona, Barcelona.
- Gutiérrez M. (1995). *Valores sociales y deporte: la actividad física y el deporte como transmisores de valores sociales y personales*. Madrid: Gymnos.
- Gutiérrez M. (2003). *Manual sobre valores en la educación física y el deporte*. Barcelona: Paidós.
- Gutiérrez M. (2004). El valor del deporte en la educación integral del ser humano. *Revista de Educación* (335), 105-126.
- Gutiérrez S. (1998a). El deporte como realidad educativa. A M. Santos y A. Sicilia (Dir.), *Actividades físicas extraescolares. Una propuesta alternativa* (pàg. 46-52). Barcelona: Inde.
- Gutiérrez S. (1998b). El deporte como medio educativo. A *XVI Congreso Nacional de Educación Física. Facultades de Educación y Escuelas de Magisterio* (pàg. 211-215). Facultad de Educación, Universidad de Extremadura, Badajoz.
- Hernández J. L. (2002). Diseño y validación de un instrumento para el análisis del proceso de comunicación docente entorno a las tareas de enseñanza de la Educación Física. *Tándem. Revista de Didáctica de la Educación Física* (9), 91-107.
- Llei 9/1990, de 22 de juny, de l'Esport de Castella i Lleó. *BOE* núm. 198, de 18 de agost. *BOCYL* núm. 137, de 17 de juliol.
- López P. (2002). *Mitos y falsas creencias en la práctica deportiva*. Barcelona: Inde.
- López, V. M., Monjas, R., & Pérez, D. (2003) *Buscando alternativas a la forma de entender y practicar la educación física*. Barcelona: INDE.
- Martínez, M. & Buxarrais, M. R. (2000). Los valores de la Educación Física y el deporte en la edad escolar. *Aula de innovación educativa*, (91), 6-9.
- Martínez del Castillo, J. (1998). Análisis y discusión de los principales resultados del II Censo Nacional de Instalaciones Deportiva, *Boletín Informativo Asociación Española de Investigación Social Aplicada al Deporte* (AETIDE) (17).
- Matas, V. (1978). Política deportiva municipal. A *IV Seminario Nacional sobre Municipio y Deporte*, Palma de Mallorca. Recuperat de *Boletín AETIDE* (10).
- Mestre, J. A. (1998). *Planificación deportiva. Teoría y práctica*. Barcelona: Inde.
- Mestre J. A. (2003). El deporte municipal a estudio: hacia un diagnóstico de su situación. A *Actas INTEREA 2002. A Acción Municipal en Cultura, Deporte e Xuventude*. Deputación da Coruña, A Coruña.
- Mestre J. A. (2004). *Estrategias de gestión deportiva local*. Barcelona: Inde.
- Molinero, O., Bastos, A. A., González, R., & Salguero, A. (2005). Obesidad, nutrición y Actividad Física. *Revista Internacional de Medicina y Ciencias de la Actividad Física y del Deporte*, 5(18), 140-153.
- Monjas, R. (1999). Actividad Física y salud. *A tu salud. Revista de Educación para la Salud* (27-28), 18-21.
- Monjas, R. (2006) (Coord.) *La iniciación deportiva desde un modelo comprensivo*. Buenos Aires: Miño y Dávila.
- Orts, F. (2005). *La gestión municipal del deporte en edad escolar*. Barcelona: Inde.
- Petrus, A. (1998). El deporte escolar hoy: valores y conflictos. *Aula de Innovación Educativa* (68), 6-10.
- Romero, S. (1998). *El fenómeno de las escuelas deportivas municipales. Nuevos modelos y necesidades de cambio*. Sevilla: Ayuntamiento de Sevilla.
- Seirul-lo, F. (1995). Valores educativos del deporte. A Blázquez, D., *La iniciación deportiva y el deporte escolar* (pàg. 61-71). Barcelona: Inde.
- Serra, Ll., Aranceta, J., Ribas, L., Pérez, C., Saavedra, P., & Peña, L. (2003). Obesidad infantil y juvenil en España. Resultados del Estudio enKid (1998-2000). *Medicina clínica*, 121(19), 725-732.
- Teruelo, B. (1996). Dues eines per a la millora de la gestió de les entitats esportives municipals: la planificació estratègica i la gestió de la qualitat dels serveis. *Apunts. Educación Física y Deportes* (46), 103-116.
- Velázquez, R. (2001). El deporte moderno. Consideraciones acerca de su génesis y de la evolución de su significado y funciones sociales. *Lecturas: Educación Física y Deportes*. Recuperat de <http://www.efdeportes.com/efd36/deporte.htm>
- Zulaika, L. M., Infante, G., Iturriaga, G., & Rodríguez, A. (2006). ¿Juegas, compites o aprendes? Reflexiones en torno al deporte educativo [CD Rom]. *V Congreso Deporte. Iniciación deportiva*. Grupo de cultura Covadonga, Gijón.